

Beoordelingsmodel

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

De Republiek in een tijd van vorsten

1 maximumscore 2

Kern van een juist antwoord is:

- Viglius behoorde tot de *noblesse de robe* omdat hij van burgerlijke afkomst was / niet uit een adellijke familie stamde, maar toch een hoge bestuursfunctie bekleedde (dankzij zijn juridische kennis en bekwaamheid) 1
- De *noblesse de robe* vormde onderdeel van de centralisatiepolitiek van de Habsburgse vorsten, omdat zij door het aanstellen van 'burgerlijke' juristen hun beleid konden uitvoeren met loyale / van hen afhankelijke bestuurders / zonder rekening te hoeven houden met meer onafhankelijke (hoge) edelen 1

2 maximumscore 4

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- Erasmus vond dat de rooms-katholieke kerk te veel gericht was op het vergaren van rijkdom / niet leefde volgens Bijbelse waarden 1
- Enzinas verwijt monniken en theologen dat zij te veel gericht zijn op eigen gerief / het vullen van hun eigen buik 1
- Erasmus bepleitte verdraagzaamheid (en bekritiseerde daarmee de onverdraagzaamheid van de rooms-katholieke kerk) 1
- Enzinas bekritiseert de onderdrukking van andersdenkenden door de rooms-katholieke kerk 1

3 maximumscore 4

Kern van een juist antwoord is:

- Gebeurtenis 1: de stopzetting van de wol-export uit Engeland had als gevolg dat (met name in Vlaanderen) geen textiel meer kon worden geproduceerd 1
- Gebeurtenis 2: de blokkade van de Oostzee had als gevolg dat de aanvoer van graan stagneerde 1
- Dit leidde tot verslechterde leefomstandigheden (werkloosheid van ambachtlieden in de textiel en hongersnood) waardoor de Vlaamse bevolking bereid was zich aan te sluiten bij de Beeldenstorm om wat te verdienen / kerkelijk bezit te plunderen / uiting te geven aan hun onvrede 2

Vraag	Antwoord	Scores
4	<p>maximumscore 4</p> <p>Kern van een juist antwoord is: Het verschil in toon/De hardere toon van Alva in de tweede brief is te verklaren vanuit:</p> <ul style="list-style-type: none"> • de slachtoffers waarover Alva schrijft, want de personen die Alva in 1567 laat onthoofden / gearresteerd heeft, (Egmond en Horne) zijn (net als hijzelf) hoge edelen / bekende personen, terwijl het in Naarden gaat om (anonieme) burgers/soldaten die als ketters geen andere straf verdienen • de veranderde politieke situatie, want de (relatief beperkte) onrust in de Nederlanden in 1567 is in 1572 uitgedraaid op een volledige opstand/(burger)oorlog, die Alva in een veldtocht (tegen de opstandige steden zoals Naarden) probeert te onderdrukken 	<p>2</p> <p>2</p>
5	<p>maximumscore 3</p> <p>Kern van een juist antwoord is:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Eerst heeft men "den Koning van Hispanje (...) altijd geëerd" / de Spaanse koning altijd gehoorzaamd (couplet 1) maar daarna roept men op "de tirannie (te) verdrijven" / in opstand te komen (couplet 6) • Dit wordt niet als tegenstrijdig ervaren, omdat in het begin van de Opstand Oranje officieel/in naam nog altijd trouw is aan zijn koning, (terwijl met de tiran niet de koning maar zijn slechte raadgevers / landvoogd Alva wordt bedoeld) 	<p>1</p> <p>2</p>
6	<p>maximumscore 2</p> <p>Voorbeeld van een juist antwoord is: Voor de Staten van Holland (en Amsterdam) zou aansluiting van Antwerpen bij de Republiek (twee van de volgende):</p> <ul style="list-style-type: none"> – een (handels)concurrent betekenen. – meer katholieke invloed betekenen (waardoor hun eigen invloed in de Republiek zou afnemen). – meer prestige betekenen voor de stadhouder (die hen vijandig gezind was). 	
	per juiste reden	1
7	<p>maximumscore 2</p> <p>Voorbeeld van een juist antwoord is:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Aanleiding tot het houden van een nationale synode vormde het conflict tussen (de aanhangers van) Arminius en (de aanhangers van) Gomarus • Een argument tegen het houden van een nationale synode was, dat in de Unie van Utrecht was bepaald dat in de gewesten vrijheid van geloof was / de gewesten autonomie hadden (in religieus opzicht), waardoor een nationale synode overbodig was 	<p>1</p> <p>1</p>

Vraag	Antwoord	Scores
8	<p>maximumscore 2</p> <p>Uit het antwoord moet blijken dat:</p> <ul style="list-style-type: none"> • de positie van Maurits (als opperbevelhebber) werd ondermijnd zolang er buiten zijn gezag troepen op het grondgebied van de Republiek opereerden (wat niet aanvaardbaar voor hem was) 1 • Maurits geen landsheer of rijksvorst was (maar ondergeschikt aan de Staten), zodat hij geen rechtvaardiging voor zijn optreden kon ontlenen aan het beginsel van de Godsdienstvrede van Augsburg (dat inhield dat de landsheer bepaalde welke religie in zijn gebied heerste) 1 	
	<p><i>Opmerking</i></p> <p><i>Alleen als aangegeven wordt dat de Godsdienstvrede van Augsburg alleen opgaat voor soevereine vorsten, wordt 1 scorepunt toegekend.</i></p>	
9	<p>maximumscore 4</p> <p>Kern van een juist antwoord is:</p> <ul style="list-style-type: none"> • In Engeland was (in 1649) koning Karel I (de schoonvader van stadhouder Willem II) onthoofd door de parlamentsfactie onder Oliver Cromwell. Vergroting van de macht van Willem II betekende versterking van een vijand van Cromwell / kon Cromwells positie verzwakken 2 • Het Engelse parlement nam (in 1651) de <i>Act of Navigation</i> aan die handel en nijverheid van de Republiek benadeelde 2 	
10	<p>maximumscore 4</p> <p>Voorbeeld van een juist antwoord is:</p> <ul style="list-style-type: none"> • De maker laat zien dat Willem is voorbestemd voor het stadhouderschap 1 • door hem af te beelden met (een van de volgende verwijzingen naar de prent): 1 <ul style="list-style-type: none"> – de staf van bevelhebber, die past bij het stadhouderschap. – de Nederlandse leeuw (die door hem wordt aangehaald), die de Republiek symboliseert. – een kroon, die verwijst naar zijn voorbestemming tot vorstelijke heerschappij. – een zon met de tekst "Jahweh", die verwijst naar goddelijke steun voor hem (en zijn familie). • Staatsgezinden kunnen de prent gebruiken voor hun propaganda, want hiermee kan worden aangetoond dat de Oranje-dynastie monarchale ambities heeft / de Oranjes te veel macht naar zich toe willen trekken / de Oranjes lijken te streven naar vorstelijk absolutisme 1 • wat blijkt uit de prent door de kroon / staf van bevelhebber waarmee Willem is afgebeeld / het woord "Jahweh" in de zon 1 	

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

11 maximumscore 2

Voorbeeld van een juist antwoord is:

De buitenlandse politiek van Lodewijk XIV is gericht op expansie / het streven naar natuurlijke grenzen. D'Estrades wil (door omkoping) bereiken dat de Republiek in oorlog blijft met Engeland zodat de Republiek zich niet kan verzetten tegen de Franse expansiepolitiek.

12 maximumscore 2

Voorbeeld van een juist antwoord is:

Deze briefwisseling is een betrouwbare bron voor dit onderzoek omdat (twee van de volgende):

- de diplomaat D'Estrades zijn opdrachtgever Lodewijk XIV zo waarheidsgetrouw mogelijk zal trachten te informeren.
- D'Estrades zelf diplomaat in de Republiek is en dus weet waarover hij schrijft.
- D'Estrades zelf mensen moet omkopen en daardoor goed op de hoogte is welke staatslieden om te kopen zijn.

per juist argument

1

13 maximumscore 2

Kern van een juist antwoord is:

De prinsgezinden hebben er belang bij De Witt (tegenstander van de Oranjes) af te schilderen als verrader / degene die de Republiek in het Rampjaar heeft uitgeleverd aan de Fransen. Zij gebruiken daarom de woorden van D'Estrades (dat de Witt niet omkoopbaar is) om aan te tonen dat De Witt, zelfs zonder daarvoor betaald te worden, de Republiek toch verried.

14 maximumscore 2

Voorbeeld van een juist antwoord is:

In 1702 overleed Willem III en brak het (tweede) Stadhoudersloze tijdperk aan. Dit betekende dat de strijd tussen stadhouder en regenten voorlopig leek te eindigen in het voordeel van de regenten / het nadeel van de prinsgezinden.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

De Verenigde Staten en hun federale overheid, 1865-1965

15 maximumscore 3

Voorbeeld van een juist antwoord is (drie van de volgende):

- het einde van de burgeroorlog
- het politieke klimaat van economisch liberalisme
- de door de regering gevoerde tariefpolitiek
- de verbetering van de infrastructuur (zoals de spoorwegen)
- de komst van goedkope arbeidskrachten naar de Verenigde Staten
- de activiteiten van succesvolle ondernemers in de Reconstructieperiode
- de grotere beschikbaarheid van natuurlijke grondstoffen

per juiste oorzaak

1

16 maximumscore 2

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- Door de discriminerende wetgeving in het Zuiden (de *Jim Crow*-wetten) konden zwarte *sharecroppers* geen gebruik maken van hun (grondwettelijke) rechten / geen politieke invloed uitoefenen 1
- Door de prijsdaling van katoen konden veel zwarte *sharecroppers* hun schulden (aan de landeigenaren) niet afbetalen / leverde de oogst niet genoeg op om van te leven 1

17 maximumscore 4

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- Met (twee van de volgende): 2
 - de negatieve eigenschappen die de ballon vullen
 - de voorstelling van de arbeidersbeweging als gewelddadig/windbuil
 - het doorprikken door de wet
 - het ingrijpen door orde/gerechtigheid
- veroordeelt Keppler het toenemend gebruik van geweld door de arbeidersbeweging 1
- De mening van de tekenaar over het optreden van de arbeidersbeweging komt **wel** overeen met die van de meerderheid van de Amerikaanse bevolking op dat moment (omdat er sprake was van een toenemende weerzin tegen de arbeidersbeweging / het socialisme) 1

Vraag	Antwoord	Scores
18	<p>maximumscore 4</p> <p>Voorbeeld van een juist antwoord is:</p> <ul style="list-style-type: none"> Roosevelts reactie is bruikbaar als illustratie voor de continuïteit in het Amerikaanse buitenlandse beleid in de periode 1865-1917, omdat hij Amerikaanse diplomatieke interventie in probleemgebieden rechtvaardigt (om Europese interventie op het Westelijk halfrond te voorkomen), waarmee hij de bestaande Monroe-doctrine voortzet Roosevelts reactie is bruikbaar als illustratie voor een verandering in het Amerikaanse buitenlandse beleid in de periode 1865-1917, omdat hij militaire interventie in probleemgebieden mogelijk acht, waaruit blijkt dat de Verenigde Staten zich voortaan actiever gaan bemoeien met Latijns-Amerika 	<p>2</p> <p>2</p>
19	<p>maximumscore 4</p> <p>Voorbeeld van een juist antwoord is:</p> <ul style="list-style-type: none"> Met de oprichting van de Volkenbond hoopte president Wilson de internationale rechtsorde/de solidariteit/samenwerking tussen de lidstaten te versterken (waardoor er minder scherpe tegenstellingen zouden ontstaan) Met het invoeren van het zelfbeschikkingsrecht van volken hoopte president Wilson de rol van nationalistische bewegingen terug te dringen (die in 1914 een rol hadden gespeeld bij het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog) 	<p>2</p> <p>2</p>
	<p><i>Opmerking</i></p> <p><i>Alleen als een juiste relatie wordt gelegd tussen één van de Veertien Punten en het terugdringen van een risicofactor die volgens president Wilson had bijgedragen aan het ontstaan van de Eerste Wereldoorlog, worden scorepunten toegekend.</i></p>	
20	<p>maximumscore 3</p> <p>Voorbeeld van een juist antwoord is:</p> <ul style="list-style-type: none"> De boodschap die de NAACP met dit fragment kan overbrengen is dat schoolboeken die worden gebruikt op openbare scholen racistisch zijn Schoolboeken kunnen een belangrijk doelwit zijn van deze campagne omdat daarmee een groot/beïnvloedbaar/jong publiek wordt bereikt. Aanpassing van schoolboeken zal kunnen bijdragen aan een positiever (zelf)beeld van de zwarte bevolking (en daarmee aan haar emancipatie, het doel van de NAACP) 	<p>1</p> <p>2</p>

Vraag	Antwoord	Scores
21	maximumscore 4 Voorbeeld van een juist antwoord is: <ul style="list-style-type: none">• In de foto wordt op een dramatische/aansprekende manier een beeld gegeven van de armoede in die tijd (veroorzaakt door de crisis)• waarmee een politiek doel wordt gediend omdat hierdoor aanhang geworven kan worden voor de <i>New Deal</i>/het crisisbeleid van Roosevelt• Door de combinatie van deze foto met het onderschrift wordt een verband gelegd tussen de armoedige leefomstandigheden van kinderen en de democratie• wat een politiek doel heeft, omdat hiermee duidelijk wordt gemaakt / wordt gesuggereerd dat er moet worden ingegrepen om de democratie te handhaven / er geen argument mag worden gegeven aan fascistische/communistische tegenstanders van de democratie / in een democratie deze misstand niet mag voorkomen	1 1 1 1
22	maximumscore 2 Voorbeeld van een juist antwoord is: De foto zou in 1940 ook geschikt geweest kunnen zijn voor de Republikeinse kandidaat, omdat de armoede op de foto laat zien dat acht jaar <i>New Deal</i> geen verbetering heeft opgeleverd / dat de <i>New Deal</i> is mislukt (en dat het dus tijd is voor een nieuwe politieke koers).	
23	maximumscore 2 De juiste volgorde is: 3, 2, 6, 5, 4, 1 <i>Opmerking</i> <i>Als door het wegstrepen van één foutief geplaatst nummer een verder juiste reeks ontstaat, wordt 1 scorepunt toegekend.</i>	
24	maximumscore 2 Voorbeeld van een juist antwoord is (twee van de volgende): <ul style="list-style-type: none">– Door het invoeren van de <i>GI-Bill</i> kwamen veel gedemobiliseerde soldaten later op de arbeidsmarkt (omdat zij gaan studeren).– De babyboom zorgde ervoor dat veel vrouwen van de arbeidsmarkt verdwenen / schiep veel werkgelegenheid.– De overheid / de heersende moraal stimuleerde vrouwen plaats te maken op de arbeidsmarkt voor de teruggekeerde soldaten.– De grote vraag naar goederen in de periode na de oorlog zorgde voor veel werkgelegenheid.– Veel vrouwen die in het leger hadden gediend, kwamen na hun demobilisatie niet op de arbeidsmarkt. per juiste verklaring	1

Eindexamen vwo geschiedenis 2013-I

havovwo.nl

Vraag	Antwoord	Scores
25	maximumscore 4	
	Voorbeeld van een juist antwoord is:	
	<ul style="list-style-type: none">• Met (twee van de volgende):<ul style="list-style-type: none">– (de tegenstelling tussen) het kleine (in het wit geklede) meisje en de grote politiemannen die haar moeten beschermen– de letters K.K.K. / het woord <i>Nigger</i> / de tomaat, die verwijzen naar het racisme– de titel, die aangeeft dat Rockwell in zijn afbeelding een probleem aan de orde stelt voor alle Amerikanen• geeft Rockwell hier de mening dat de situatie van de burgerrechten nog te wensen overlaat, omdat het doorbreken van de segregatie in het onderwijs veel spanning oproept	2 2
26	maximumscore 2	
	Voorbeeld van een juist antwoord is: De illustratie is nog steeds actueel, omdat tussen 1960 en 1964 veel sit-ins plaatsvonden / de Mars op Washington had plaatsgevonden / zuidelijke gouverneurs (zoals George Wallace) zich voorstander bleven tonen van segregatie, waaruit blijkt dat de strijd voor gelijke burgerrechten nog volop bezig was.	
27	maximumscore 2	
	Voorbeeld van een juist antwoord is: De Verenigde Staten kozen in de Vietnamoorlog partij voor het ondemocratische Zuid-Vietnamese bewind / voor strijdmiddelen die door velen werden afgewezen, waardoor hun rol als leider van de vrije Westerse wereld ongeloofwaardig werd.	

Bronvermeldingen

bron 1	Francisco de Enzinas, Bericht over de toestand in de Nederlanden en de godsdienst bij de Spanjaarden, Hilversum 2002, pag. 73-74.
bron 2	ontleend aan: Henry Kamen, The Duke of Alba, New Haven en Londen 2004, pag. 84.
bron 3	ontleend aan: Henry Kamen, The Duke of Alba, New Haven en Londen 2004, pag. 113.
bron 4	Willem Wilmink en Lidia Postma (ill.), Het Wilhelmus, Amsterdam 1994, pag. 10 en 20.
bron 5	Jill Stern, Orangism in the Dutch Republic in Word and Image, 1650-1675, Manchester/New York 2010, pag. 40.

Eindexamen vwo geschiedenis 2013-I

havovwo.nl

- bron 6 ontleend aan: Het karakter van den raad-pensionaris Jan de Witt en zyne factie, beschreeven door den graaf D'Estrades om te dienen tot ophelderinge der vaderlandsche historie, voor de jaaren 1663-1672, Den Haag 1757, pag. 31, 33-34.
- bron 7 Richard S. West, Satire on Stone, The Political Cartoons of Joseph Keppler, Chicago 1988, pag. 334.
- bron 8 ontleend aan: D. Merrill en T.G. Paterson (red.), Major Problems in American Foreign Relations, Volume I, To 1920, Boston 2010, pag. 405.
- bron 9 ontleend aan: H. Aptheker (red.), The Negro People in the United States 1910-1932, Secaucus N.J. 1973, pag. 694.
- bron 10 The American Image Photographs from the National Archives 1860-1960, New York 1979, pag. 129.
- bron 11 Norman Rockwell Museum, Stockbridge, Massachusetts.